§ 35 SOCN/2024:178

Eskilstuna kommuns yttrande över remiss - En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Beslut

1. Socialförvaltningens förslag till yttrande antas som Socialnämndens yttrande över remissen *Promemorian en lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30).*

Sammanfattning

Utredningen har haft i uppdrag att utreda, analysera och lämna förslag på en ordning som innebär att socialnämnder i ett tidigt skede ska kunna stödja och skydda barn och unga och därmed bryta en negativ utveckling när vårdnadshavarna, barnet eller den unge inte samtycker till insatser i öppna former. Det främsta syftet med ny ordning är att i ett tidigt skede fånga upp och ge stöd och skydd till de barn och unga som enligt gällande regelverk inte får sina behov tillgodosedda, eftersom samtycke till att ta emot öppna insatser med stöd av socialtjänstlagen saknas och förutsättningarna för tvångsvård enligt LVU inte är uppfyllda.

Utredningen föreslår en ny ordning;

- Socialnämnder ska kunna besluta om öppna insatser till barn/unga och ställa krav på vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.
- Fler förebyggande insatser för barn och unga som avslutar vistelse på SiS eller HVB och vid LVU i hemmet.
- Nödvändiga åtgärder för att kunna kontrollera efterlevnaden av besluten.
- Ekonomiska eller sociala konsekvenser vid bristande efterlevnad.
- Kontroll av efterlevnaden av krav till barn och unga med hjälp av elektronisk övervakning.
- Kalla vårdnadshavare till ett samtal inom 24 timmar efter att nämnden har fått kännedom om att ett barn misstänks för brott.
- Tillfällig föräldrapenning och kostnadsersättning vid deltagande i öppna insatser.
- Oavsett ställningstagande i fråga om behov lämna författningsförslag.

Socialnämnden är tveksam till förslaget och skälet är att förslagen anses direkt kontraproduktivt i relation till nya socialtjänstlagen och den tillit som socialtjänsten i ett nuläge syftar till att bygga upp hos medborgare. Utredningens förslag fokuserar resurserna på omfattande processer med kostsam ärendehantering och Socialnämnden ser stora risker i ytterligare kostnadsutveckling. Utredningens förslag kan även riskera ta udden av effekten i den föreslagna nya socialtjänstlagen. Socialnämnden önskar än mer förbättra och säkerställa tidiga insatser som ska förebygga brottslighet och utsatthet för barn och unga och vårdnadshavare, för syfte att främja en trygg, säker, likvärdig och jämställd fråga för medborgare nationellt.

Ärendebeskrivning

Socialnämnden har fått möjlighet att yttra sig för Eskilstuna kommun över remissen Promemorian en lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30). Remissvaret ska ha inkommit till Socialdepartementet senast den 17 mars 2025.

Yttrande

Socialnämnden för Eskilstuna kommun ställer sig övervägande tveksam till utredningens föreslagna lagändring om LIV som helhet, däremot innehåller lagförslaget insatser som anses positiva och som kan med fördel inkluderas inom ram för befintlig lagstiftning, därav följande medskick:
Gällande *Barn och ungas ställning i ärenden och mål* har Socialnämnden svårt att se hur den ingripande, tvingande tonen som förslaget innebär ska leda till förändring i individärenden. Skälet till det är att det är oklart hur 18 - 20 åringar ska kunna öka motivation och mottaglighet att göra förändringar i egna beteenden, enbart för att socialnämnden beslutar om insatser och tillhörande konsekvenser. Gällande beslut om drogtester så ser socialnämnden inte direkt nytta med förslaget och skälet till det är att egen kunskap visar att det oftast finns en generell följsamhet för provtagning utan tvingande beslut. I de fall där provtagning inte följs så leder det till underlag för uppföljning och möjligtvis behov av en annan insats som skulle ge bättre effekt.

Gällande *Insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga samt uppföljning och kontroll* så är socialnämnden frågande till hur det i praktiken ska kontrolleras och säkerställa följsamheten genom de kontrollerna såsom utredningen föreslår. Mer specifikt kring skyldigheten att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats. Socialnämnden är direkt tveksam till att ett barn eller en ung person som inte aktivt begår ett brott, ska bli hindrad i sin frihet att röra sig. Att barnet ska bli hämtad av polis med handräckning uppfattas vara en repressiv metod som forskning tydligt visat inte fungerar, tvärtom så riskeras kriminalitet hos barn och unga öka, om de ska skrämmas till att följa lagar och regler i samhället. Socialnämnden uppfattar förslaget direkt kontraproduktivt i relation till nya socialtjänstlagen och den tillit som socialtjänsten i ett nuläge syftar till att bygga upp hos medborgare.

Gällande *allvarssamtal* så finns möjligheter och utrymme för liknande arbetssätt inom befintlig lagstiftning med målgruppen. Socialnämnden arbetar redan aktivt i nuläge i samverkan med polis och andra aktörer förebyggande och åtgärdande med positiva resultat, exempel på dessa är hembesök, cylindermodellen, föräldrastödsprogram och socialtjänst hos polis. Denna kunskap kan med fördel delas med andra kommuner i samverkan.

Det anses även direkt olämpligt att socialnämnden skulle besluta om *elektronisk övervakning* och skälet är att påföljden redan finns, och det är kriminalvården som beslutar om verkställighetsplanen och har den kunskap och kompetens för att fatta de besluten. Däremot kan socialnämnden samverka med polis och kriminalvård i individärenden för syfte att bidra med kunskap och kompetens inför beslut och kan tänkas närvara vid montering.

Gällande *övervägande inför avslut på SiS och HVB-hem* så sker alltid i nuläge en vårdplanering som inkluderar en plan för vad nästa steg är för barnet utifrån dennes behov.

Gällande *Vårdnadshavares delaktighet och rätt till tillfällig föräldrapenning* så välkomnas förslaget som reglerar socialförsäkringsbalken med rätt till tillfällig föräldrapenning, i samband med att ta del av beslutade insatser. Erfarenhet är att det ofta uttrycks svårigheter för vårdnadshavare att balansera arbetstid och delta i möten med socialtjänsten. Detta förslag kan underlätta närvaro och kontinuitet med socialtjänsten för de vårdnadshavare som har behov av ekonomisk kompensation.

Gällande förslaget om *Insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare* kan det ses med flera olika perspektiv. Det anses å ena sidan saknas verktyg som hjälper socialtjänstens möjlighet till att kravställas vårdnadshavares delaktighet i den öppna vården och samtycka till insatser. Utredningens förslag skulle kunna erbjuda en lösning på sådana situationer. Eller att befintlig lag utökas för beslut om öppen insats till vårdnadshavare utan samtycke. Det bör uppmärksammas att denna möjlighet skapar en tydligare maktförflyttning, som är ny för socialtjänst och skulle kunna riskera skapa ökade rädslor för socialtjänsten, samt risk för brister i rättssäker handläggning. Å andra sidan finns en komplexitet i helhetssyn om den enskildes möjligheter till självbestämmande, där forskning visar tydligt är verksamt för individens förändringsarbete som socialnämnden vill lyfta.

Gällande *beslut om vite* anses förslaget ytterst tveksamma till då konsekvensen riskerar att öka redan befintlig ekonomisk utsatthet.

Socialtjänsten har redan i dag ett förebyggande ansvar. Socialtjänsten har stor kunskap om sociala problem och möter enskilda i utsatta situationer. Uppföljning av insats är ett ansvar som socialtjänsten kan förväntas kunna hantera mer kvalitativt framåt i linje med förslaget i betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag. Om socialtjänsten ska arbeta i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, kommer socialtjänsten kunna använda mer planerade och ändamålsenliga insatser, och i större utsträckning använda kunskaps- och manualbaserade metoder samt standardiserade bedömningsmetoder som enklare kan följas upp. Forskningen visar att tidigt normbrytande och kriminellt handlande ökar risken för att utveckla ett långvarigt kriminellt beteende. Socialnämnden understryker även att personer som upprepade gånger begår brott, står för en relativt stor andel av den totala brottsligheten i samhället. Insatser för att förebygga återfall bör därav vara en central del av det brottsförebyggande arbetet. Likaså tidiga insatser för att förebygga kriminalitet och annan utsatthet hos barn och unga och deras vårdnadshavare.

Socialnämnden vill slutligen lyfta vikten av samverkan mellan kommunen och samhället i övrigt som helhet för att bidra till att brottsförebyggande arbete bedrivs på ett effektivt sätt i enlighet med Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Socialnämnden är medveten om nuläget med varierande

förutsättningar och prioriteringar i kommuner och regioner som gör att tillgången till insatser skiljer sig åt över landet. Arbete med att förbereda för en ny socialtjänstlag är i gång med kartläggningar av insatser och metoder, samt pågående omställningsarbete.

Utredningens förslag kan riskera att ta udden av effekten i den föreslagna nya socialtjänstlagen. Socialnämnden vill hellre se en samlad statlig satsning där utbildningar av rekommenderade metoder och arbetssättet för att förebygga utsatthet och motverka kriminalitet erbjuds kommunerna. Utredningens förslag fokuserar resurserna på parallella processer med kostsam byråkrati. Socialnämnden önskar än mer förbättra och säkerställa tidiga insatser som ska förebygga utsatthet och brottslighet för barn och unga, för syfte att främja en trygg, säker, likvärdig och jämställd fråga för alla medborgare nationellt.

Yttrandet har handlagts av utvecklare på socialförvaltningen med kunskapsinhämtning från förvaltningschef, kvalitetschef, juridisk sakkunnig, områdeschefer inom område förebygg, barn och vuxen. Samt enhetschefer inom myndighetsutövning barn/unga, vuxna och utförare inom öppenvård barn, unga och vuxna.

Finansiering

Socialnämnden ser stora risker i ytterligare kostnadsutveckling inom området utifrån föreslagen utredning och förutsätter att full kompensations ska ges kommunerna om utredningens förslag beslutas.

Yrkanden

Carina Ålander (S), Leena Kumpula (C) och Tony Meshko (KD) yrkar bifall till framskrivet förslag.

Beslutet skickas till:
s.remissvar@regeringskansliet.se per e-post och med kopia till s.sof@regeringskansliet.se.